

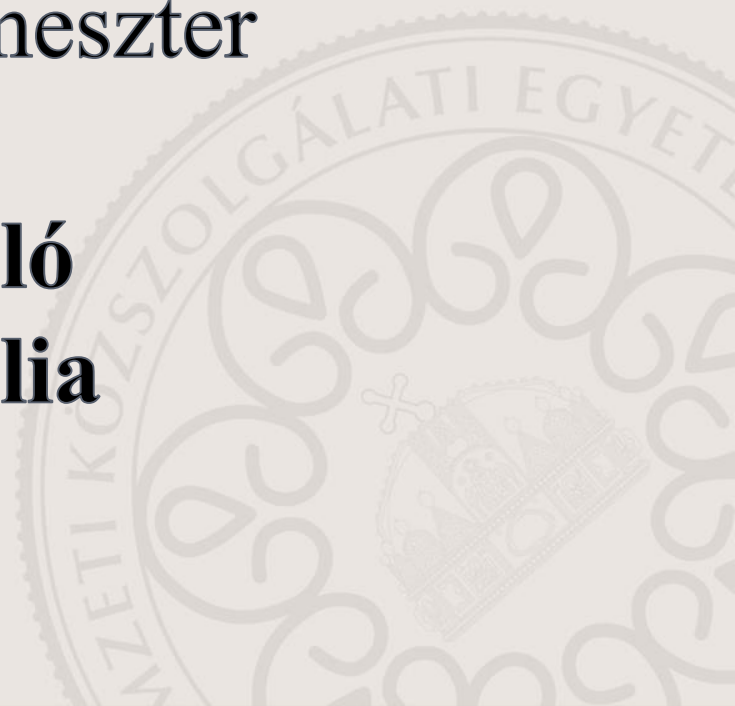

Európai közjog

2017/18. őszi szemeszter

Szegedi László
Kozák Kornélia

NKE-NETK

Tervezett tematika

- szeptember 4. Integrációtörténeti áttekintés
- szeptember 11. Az EU jogalanyisága, integrációs célkitűzések, alapértékei
- szeptember 18. Az EU hatáskörei és a tagság
- szeptember 25. Az intézmények általános áttekintése; az Európai Tanács
- október 2. A Tanács
- október 9. Az Európai Parlament
- október 16. A Bizottság
- október 23. A monetáris politika intézményrendszere, az EU költségvetése, a Számvevőszék és az Európai Beruházási Bank
- október 30. Az Európai Unió Bírósága
- november 6. Tanácsadó szervek és ügynökségek
- november 13. Jogalkotási és döntéshozatali eljárások
- november 20. Az uniós polgárság
- november 27. Alapjogvédelem az EU-ban
- december 4. Immunitás, felelősség
- december 11. A KKBP jogi és intézményi keretei

EU céljai és a demokratikus működés elvei

Mit? (célok)

1. Szabadságon, biztonságon és jog érvényesülésén alapuló térség
2. Belső piac
3. Torzításmentes verseny a belső piacon
4. Fenntartható fejlődés
5. Kohézió és szolidaritás
6. Kulturális és nyelvi sokszínűség
7. Monetáris unió
8. Unió külső tevékenységei

Hogyan? (működési elvek)

1. Demokratikus egyenlőség
2. Képviseleti demokrácia
3. Részvételi demokrácia
4. Nemzeti parlamentek szerepe

Mit és hogyan? Egyszerre

1. Egyenlőség
2. Jobbiztonság

UNIÓ CÉLJAI

Célok rendszere

Amszterdami Szerződés óta:

az Európai Unió egy belső határok nélküli, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló olyan térséget kínál polgárai számára, ahol a személyek szabad mozgásának biztosítása a külső határok ellenőrzésére, a menekültügyre, a bevándorlásra, valamint a bűnmegelőzésre és bűnüldözésre vonatkozó megfelelő intézkedésekkel párosul,

Lisszaboni Szerződés:

a **célkitűzések** a Lisszaboni Szerződéssel az uniós célkitűzések között kaptak helyet

1/ Szabadságon, biztonságon és jog érvényesülésén alapuló térség

- **belső piac integráció** magja, ehhez képest EGK Szerz. még nem tartalmazott rendelkezéseket
- **Egységes Európai Okmány** (pozitív integrációs lépésekkel belső piac megteremtését tűzte ki célként * komoly kockázatokat jelentett bűnüldözés és igazságszolgáltatás szempontjából is – személyek szabad mozgása szorosabb együttműködést feltételezett)

Maastrichti Szerződés (3 pilléres lett integráció):

1. **Európai Közösségeket** magában foglaló első pillér
2. második pillért alkotó **kül- és biztonságpolitika**
3. harmadik pillér, a **bel- és igazságügyi együttműködés**

Szabadságon, biztonságon és jog érvényesülésén alapuló térség

Amszterdami Szerződés (3 pilléres lett integráció):

- harmadik pillér, a **bel- és igazságügyi együttműködés** leszűkítette **csak a büntetőügyekben** folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területeit foglalta magában
- bel- és igazságügyi kérdések nagy részét (**menekültügyi és bevándorlási politika, külső és belső határellenőrzés, igazságügyi együttműködés polgári ügyekben**) a **közösségi intézmények hatáskörébe**

Lisszabon Szerződés

- **címben szereplő térséget alkotja EU**
- **eltörli piléreket**
- átalakult az egyhangúságon alapuló döntéshozatal és az Európai Bíróság hatásköre jobban kiterjedt a volt harmadik pilléres bel-és igazságügyi kérdésekre

Speciálisan kezelt jogterületből „közösségesiesített” lett

2/ Belső piac, mint integráció alapja

- Integráció alapja: **belső piac**
- Mely **tényezők** szempontjából minősül **ez egy(séges) piacnak?**
- **4 termelési tényező** szabad áramlása: áruk, személyek, szolgáltatások, tőke

Fejlődési fokozatok

- **1. lépés: szabadkereskedelmi övezet** (résztvevő államok egymás közt nem alkalmaznak vámokat)
- **2 lépés: vámunió**, ami 1. lépés + egységes vámpolitika 3. államokkal
- **3. lépés: közös piac** (2. lépés + 4 tényező szabad mozgása + közös politika adott területeken (agrár-kereskedelempolitika))
- **4. lépés: belső piac** (megvalósult szabad mozgás 4 tényezőnél határok nélküli piaci térségben)

Fejlődési fokozatok és a mai helyzet

- **GMU (gazdasági és monetáris unió)** – közös pénz használata
- Ma már **pozitív integráció**, amely a Szerződések tilalmi rendelkezései (**korábbi negatív integráció**) mellett előtérbe helyezi a harmonizált szabályoknak másodlagos jogforrásokban

Fejlődési fokozatok és a mai helyzet

- 1985: Váltás tulajdonképpen **Egységes Európai Okmány pozitív integráció** előtérbe helyezésével
- 1993: egyfajta ellenreakcióként megjelenik **szubszidiaritás és arányosság követelménye Maastrichti Szerződéssel**
- **2002: Euró megjelenése** legfontosabb integrációs lépés utóbbi húsz évben +
- 2009-11: Lisszaboni Szerződés (**nemzeti parlamentek megerősített szerepe**) + **GMU**

EU vs. tagállamok hatáskörei

EUMSZ.

- Az EU a belső piac területén a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik (4. cikk), kivéve a belső piac működéséhez szükséges versenyszabályok, ahol hatásköre kizárólagos (3. cikk)
- Tilos az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés (18. cikk)

Alapszabadságok a Szerződésben

- Áruk szabad mozgása (28-37. cikk) (vámunió, vámügyi együttműködés, mennyiségi korlátozások)
- Személyek szabad mozgása (45-49. cikk) (munkavállalók + uniós polgárok)
- Szolgáltatások szabad mozgása + letelepedés (49-62. cikk)
- Tőke szabad mozgása (63-66. cikk)

3/ Versenyszabályok

- **Kizárólagos** uniós hatáskör
- Szervezetileg: **Bizottság és tagállami versenyhatóságok** szoros együttműködés + bírói jogalkalmazás (tagállami bíróságok és EuB)

Klasszikus antitrösztjog részterületei:

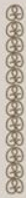
- a) a **versenykorlátozó megállapodások** tilalma (EUMSZ 101. cikk),
- b) a **gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma** (EUMSZ 102. cikk) és
- c) a koncentrációk ellenőrzése (**fúziókontroll**) (139/2004/EK rendelet)

A tagállamokra vonatkozó szabályok az alábbi területeket érintik:

- a) a **kereskedelmi** jellegű állami **monopóliumokra** vonatkozó szabályozás (EUMSZ 37. cikk),
- b) az **állami vállalatokra**, különleges, kizárólagos jogokkal felruházott vállalatokra vonatkozó szabályozás (EUMSZ 106. cikk) és
- c) az **állami támogatások tilalma** (EUMSZ 107–109. cikkek).

4/ Fenntartható fejlődés

- EUSz. 3. cikk (3) bek.:...olyan kiegyensúlyozott gazdasági növekedésen, árstabilitáson és magas versenyképességű, teljes foglalkoztatottságot és társadalmi haladást célul kitűző szociális piacgazdaságon alapul, amely a környezet minőségének magas fokú védelmével és javításával párosul. Az Unió elősegíti a tudományos és műszaki haladást is
- foglalkoztatáspolitikai és szociálpolitikai csak **kiegészítő uniós szabályozási hatáskörök**
- **Stratégiákban** jelenik meg hangsúlyosan (lisszaboni stratégia, ma: EU2020)

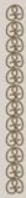
5/ Kohéziós politika

- EUSz. 3. cikk (3) bek.: Az EU célkitűzése előmozdítani a gazdasági, a társadalmi és a területi kohéziót, valamint a tagállamok közötti szolidaritást.
- **Európai Regionális Fejlesztési Alap** (innovációra és kutatásra, a digitalizációra, a kis- és középvállalatok (kkv-k) támogatására),
- **Európai Szociális Alap** (Európai Unióban elérhető foglalkoztatási és oktatási lehetőségek fejlesztésére),
- **Kohéziós Alap** (transzeurópai közlekedési hálózatok, infrastrukturális projektek támogatás),
- **Európai Unió Szolidaritási Alapja** (természeti katasztrófák esetén segítséget nyújtson, ezzel az európai szolidaritást kifejezésre juttassa)

6/ Nyelvi és kulturális sokszínűség

- EUSz. 3. cikk (3) bek.: Európai Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét, továbbá biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és további gyarapítását.
- **kiegészítő** hatáskör ez is
- OMC kiemelt szerepe
- Összehangolt munkatervek + tagállamok közötti kormányközi kezdeményezésből vált uniós kezdeményezéssé
- Nyelvi sokszínűséget támogató programokkal is kiegészül

7/ Monetáris unió

- EUSz. 3. cikk (4) bek.: Unió egy gazdasági és monetáris uniót hoz létre, amelynek pénzneme az euro.
- **kizárólagos és koordinációs** hatáskörök (€-zóna tagságtól függ)
- **Maastrichttől kezdve GMU (gazdasági és monetáris unió)** – közös pénz használata, majd 2008 válság problémáit (**Stabilitási és Növekedési Paktum** elfogadása - költségvetési politikái összehangolása, a túlzott költségvetési hiány korrekcióját, illetve a túlzottan magas államadósság-teher csökkentése) – maastrichti kritériumok „utólagos” kikényszerítése
- Európai szemeszter, bankunió (fiskális unió), független költségvetési tanács terve

8/ Külügyi tevékenysége

- EUSz. 3. cikk (5) bek.: A világ többi részéhez fűződő kapcsolataiban az Unió védelmezi és érvényre juttatja értékeit és érdekeit, és hozzájárul polgárainak védelméhez. Hozzájárul a békéhez, a biztonsághoz, a Föld fenntartható fejlődéséhez, a népek közötti szolidaritáshoz és kölcsönös tisztelethez, a szabad és tisztességes kereskedelemhez, a szegénység felszámolásához és az emberi jogok, különösen pedig a gyermekek jogainak védelméhez, továbbá a nemzetközi jog szigorú betartásához és fejlesztéséhez, így különösen az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt alapelvek tiszteletben tartásához.
- elsősorban **Európai Tanács** és **Tanács** szerepe (kormányközi jellegzetességek)
- Európai Uniót pedig e kérdésekben az **Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője** képviseli nemzetközi szinten (de szupranacionális működés is)
- **Európai Külügyi Szolgálat**
 - Lisszaboni Szerződés hozta be
 - közös kül- és biztonságpolitika irányításához és az EU külső tevékenységei közötti összhang biztosításához:
 1. közös biztonság- és védelempolitika **munkaprogram kialakítása,**
 2. a közös biztonság- és védelempolitikához kötődő **tanácsi munkacsoportok/bizottság elnöklése,**
 3. diplomáciai szolgálatokkal való együttműködés (Tanács Főtitkársága, valamint a Bizottság megfelelő szervezeti egységeinek tisztviselőiből, továbbá a nemzeti diplomáciai szolgálatok által kirendelt személyzetből áll)

HATÁSKÖRÖK

Szabályozási hatáskörök megoszlása EU/tagállamok közt

Kizárólagos uniós hatáskörök

Csak az EU szabályozhatja e területeket (bizonyos kivételekkel)

szabályozási területek: vámunió, a **belső piac** működéséhez szükséges **versenyszabályok** megállapítása, a **monetáris politika** azon tagállamok tekintetében, amelyek hivatalos pénzneme az euró, a **tengeri biológiai erőforrások megőrzése a közös halászati politika** keretében, közös **kereskedelempolitika** + bizonyos nemzetközi megállapodások kötése

Megosztott hatáskörök területei

EU és tagállamok **is** fogadhatnak el ezeken a területeken kötelező jogi aktusokat DE: tagállamok csak akkor és annyiban, amennyiben az EU **nem gyakorolta** e hatáskörét/ **lemondott** annak gyakorlásáról

szabályozási területek: **belső piac**, a szociálpolitikának a szerződésben meghatározott vonatkozásai, gazdasági, társadalmi és területi **kohézió**, **mezőgazdaság** és halászat (kivéve a tengeri biológiai erőforrások megőrzését), **környezetvédelem**, **fogyasztóvédelem**, **közlekedés**, **transzeurópai hálózatok**, **energiaügy**

Támogató, összehangoló, kiegészítő uniós hatáskörök

a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések megtételére

szabályozási területek: az emberi **egészség védelme** és javítása, **ipar**, **kultúra**, **idegenforgalom**, **oktatás**, **szakképzés**, **ifjúság** és sport, polgári védelem, **igazgatási együttműködés**, azon tagállamok gazdaságpolitikája, amelyek nem tartoznak az euró-zónához, foglalkoztatás- és szociálpolitika

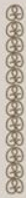
ELVEK ÉS ÉRTÉKEK

Általános jellemzés

- **Emberi méltóság tiszteletben tartása, szabadság, demokrácia, egyenlőség, jogállamiság, és emberi jogok tiszteletben tartása**
- Gyakorlati érvényesülés:
 - **EuB esetjogában** kidolgozottak és hivatkozhatóak is emiatt
 - **Kereset jogalapja** megsemmisítési eljárásban
 - **Mulasztási per alapja**
 - **Tagállam magatartásának** kifogásolása esetén
 - **Deliktuális felelősség** alapja
- LSz. 2 kapott normatív tartalmat: **egyenlőség és jogbiztonság**
- Emellett **kötelezettségek** az értékklauzula alapján (EUSz. 7. cikk)
 - Tagállamoknak és csatlakozni kívánó államoknak is orientáló
 - Megelőző és szankcionáló mechanizmussal – Európai Tanács egyhangú döntése végső soron EUSz. 2 cikke szerinti értékek megsértéséről)

1/ Egyenlőség

- Hasonló helyzetben lévő személyek tilos különbözőképpen kezelni (kiv. **objektív kritériumok** alapján megalapozott)
- És **szükséges és arányos** legyen
- Adott jellemzők alapján **tilos** (nem, faj, etnikai származás...)

- Speciális jogterületek ahol megjelenik
 - Munkajog és foglalkoztatás
 - Mezőgazdaság és KAP esetén Uniós belüli termelők és fogyasztók között
 - Szolgáltatásnyújtás tekintetében is...

2/ Jogbiztonság

- Jog kiszámíthatóságát jelenti
 1. Jogos elvárások (jogszerű magatartás tanúsítása mellett a jogalany alappal számíthat az előre tisztán és világosan meghatározott jog elvárható pozitív reakcióira)
 2. Visszaható hatály tilalma (elfogadás előtt keletkezett jogviszonyokra való alkalmazás tilalma)

DEMOKRATIKUS MŰKÖDÉS ELVEI

1/ Demokratikus egyenlőség

- **Demokratikus deficit** alapvető probléma Unió működése során
- **Képviselet szereplői:** Bizottság (Uniót) EP (polgárokat) Tanács (tagállamokat)
- EUSz: „EU és intézményei tiszteletben tartják a **polgárok egyenjogúságát** és eljárásaik során minden polgárt **egyenlő figyelemben** részesítenek + A Szerződés biztosítja a **tagállamok egyenjogúságát is**”
- Intézményen belül: EP (többségi)/Tanácson belüli (minősített többségi egyhangúság helyett) döntéshozatal
- Intézmények között: EP szerepének felértékelődése döntéshozatalban Tanáccsal szemben, de **inkább képviseleti demokrácia**

2/ Képviseleti demokrácia

- EUSz. 10. cikk (1) bek.: „Az EUSZ kimondja azt is, hogy az Európai Unió működése a **képviseleti demokrácián** alapul”
- Intézmények között: **EP szerepének felértékelődése** döntéshozatalban Tanáccsal szemben + 79-től **EP közvetlen megválasztás és a transznacionális pártok** kialakulása
- Legutóbbi változtatás pártokat érintette: **csúcsjelölti rendszer** – **pártok láthatóságát növelte**
- **Nyilvánosság** követelménye: EP és Tanács adott üléseire is kiterjed

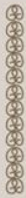
3/ Részvételi demokrácia

- EUSz. 10. cikk (3) bek.: „Az Európai Unióban minden polgárnak joga van ahhoz, hogy részt vegyen az Unió demokratikus életében”
- 1. **Petíciós jog** (történelmileg uralkodóhoz, majd parlamentekhez, így uniós szinten: EP)
- 2. **Panaszjog** (Európai Ombudsmanhoz)
- 3. **Európai polgári kezdeményezés** (jogalkotásra való ráhatás)
- 4. **Lobbyi tevékenység és annak szabályozottsága**
 - szabályozottság alacsony szintje
 - EGSZB szerepe (duplikálás?)

EU JOGALANYISÁGA

EU jogalanyisága

- Fúziós Szerződéssel Közösségek egyesíti Euratom+ESZAK+EGK
- CostaENEL (EuB): jogi személyiséggel bíró, jogképes, nemzetközi képviseleti joggal bíró EK
- ERTA (EuB): Közösség köthet nemzetközi szerződést olyan tárgykörben, amelynek belső aspektusának szabályozására felhatalmazta a Szerződés
- Maastricht EU, de nem önálló jogalany
- Lisszaboni Szerződéssel EU önálló jogalany

Védőklauzula tagállamok felé

Többféle jogviszonyban: polgári, nemzetközi,

24. Nyilatkozat az Európai Unió jogi személyiségéről:

A Konferencia megerősíti, hogy az a tény, hogy az Európai Unió jogi személyiséggel bír, semmilyen módon nem jogosítja fel az Uniót arra, hogy a tagállamok által a Szerződésben ráruházott hatáskörökön kívül jogot alkosson vagy intézkedéseket tegyen.

EU kiváltságai és mentességei

Immunitások

(7.) Jegyzőkönyv: az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről:

- Unió helyiségei és épületei sérthetetlenek. Mentesek a házkutatás, igénybevétel, elkobzás és kisajátítás alól
- Az Unió vagyona és követelései a Bíróság engedélye nélkül nem képezhetik kényszerítő közigazgatási vagy bírósági intézkedés tárgyát.
- Az Unió, az Unió követelései, bevételei és egyéb vagyona mentesek mindenfajta közvetlen adó alól.
- diplomácia védelem + speciális útiokmány
- EP képviselőket + akkreditált diplomatákat + uniós tisztviselőket megillető mentességek
 - időbeli korlát tisztséghez kötődik
 - intézmények és szervek tág körére vonatkozik
- Kötelezettség: együttműködni az érintett tagállamok hatáskörrel rendelkező hatóságaival.

EURÓPAI UNIÓ ÉS A TAGSÁG

Csatlakozási feltételek és eljárás

- 1) Földrajzilag Európa részét képezi (viszonylagos)
- 2) Értékelkötelezettség (ld. EUSz. 2. cikk és koppenhágai/madridi kritériumok)

Kérelem benyújtása a **Tanács**hoz (Bizottságot, EP, nemzeti parlamenteket tájékoztatja és folyamatos konzultáció) majd **tagjelölt** státusz, illetve **csatlakozási tárgyalások** megindulása (szakpolitikai területeként szétválasztva) **Bizottság** **kiemelt monitorozási szerepe**

Csatlakozási szerződéssel zárul (tagállami ratifikációk és módosító szerződések is)

Tagság felfüggesztése és megszüntetése

- 1) **Felfüggesztésre** külön rendelkezések nem vonatkoznak Szerződésekből (max. szankció)
 - 2) **Megszüntetés** (EUSz. 50. cikk)
 - LSz. Újdonsága, amely tagállami alkotmányos követelményeivel összhangban lehetséges
 - Európai Tanácsnak bejelentés, **Tanács főszerepe főtárgyaló kijelölésében és megállapodás megkötésében**, de Bizottság és EP bevonása is megvan
 - **2 éves határidő** bejelentéstől (utána államra Szerződések nem alkalmazható)
- Kizárás és EU megszűnése** max. nemzetközi jog szabályai irányadóak